

УДК 336

Мамонтова Н. А.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Національного університету "Острозька академія"

ВПЛИВ СТРУКТУРИ БАЛАНСУ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ НА КАПІТАЛІЗАЦІЮ НАК "НАФТОГАЗ УКРАЇНИ"

У статті досліджується структура активу та пасиву балансу, доходи та витрати, рух грошових потоків та фінансові результати діяльності НАК "Нафтогаз України". Обґрунтовується необхідність покращення цих показників з метою підвищення капіталізації компанії.

Ключові слова: результати діяльності, актив, пасив, капіталізація.

В статье исследуется структура актива и пассива баланса, доходы и затраты, движение денежных потоков и финансовые результаты деятельности НАК "Нефтегаз Украины". Обосновывается необходимость улучшения этих показателей с целью повышения капитализации компании.

Ключевые слова: результаты деятельности, актив, пассив, капитализация.

The article has investigated the structure of assets and liabilities, incomes and expenses, cash flows and financial results of "National Joint-Stock Company "Naftogas of Ukraine". The necessity of these indicators improving to increase company capitalization has been substantiated.

Key words: operating results, assets, liabilities, capitalization.

Постановка проблеми. На державному рівні, в усіх громадян, підприємств та організацій викликає зацікавленість результатами діяльності, фінансовим станом НАК "Нафтогаз України" в питаннях надійності поставок газу, рівні цін, а також капіталізація компанії. Оскільки НАК є монополістом та забезпечує видобуток, транспортування та зберігання газу і нафти. Від результатів діяльності компанії залежить добробут кожного громадянина, адже у складі собівартості майже кожного товару, роботи, послуги є витрати на нафтопродукти, газ. Ці витрати можуть бути непрямими в період доставки товару до споживача. Також витрати на житлово-комунальні послуги прямо залежать від цін на енергоносії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню результатів діяльності компаній присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: А. М. Поддєрьогіна, М. Д. Білик, І. О. Бланка, В. В. Ковальова та ін., проте не приділялось належної уваги саме компаніям нафтогазового комплексу. Це пов'язано з відносною закритістю даних цих компаній. Однак не досліджувались також питання впливу фінансового стану та результатів діяльності компаній на їх капіталізацію.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є відображення фінансового стану НАК "Нафтогаз України", результатів його діяльності та їх вплив на капіталізацію.

Виклад основного матеріалу. Для об'єктивної оцінки капіталізації нафтогазової компанії необхідно проаналізувати результати її діяльності та фінансовий стан. Оцінка фінансового стану НАК "Нафтогаз України" проведемо на основі фінансової звітності за 2004-2009 рр. (дані за 2010 р. не оприлюднено), складеної за міжнародними стандартами фінансової звітності та підтвердженої аудиторською компанією "Ернст енд Янг Украудит" [1-3].

Оцінка основних моментів фінансово-майнового стану підприємства дозволить виявити основні особливості його реального функціонування. Як свідчать дані рис. 1, протягом 2004-2009 років, мала місце стійка тенденція до зростання активів НАК "Нафтогаз України", зокрема, зниження спостерігалось лише у 2005 році порівняно з 2004 роком на 1461 млн. грн. (1,9%), тоді як у наступні роки загальна вартість майна підприємства постійно зростала.

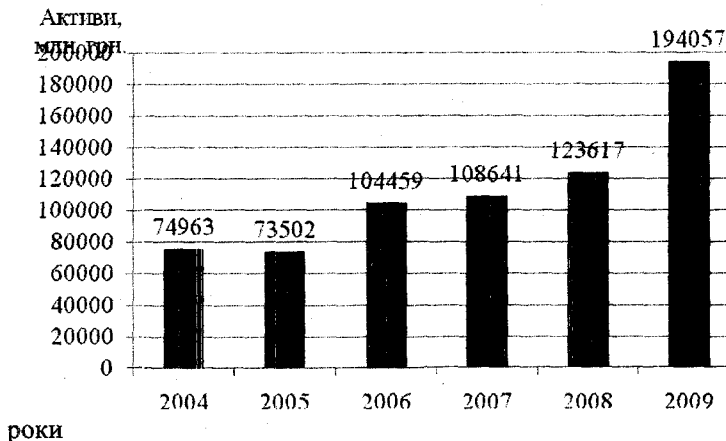

Рис. 1. Динаміка активів НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

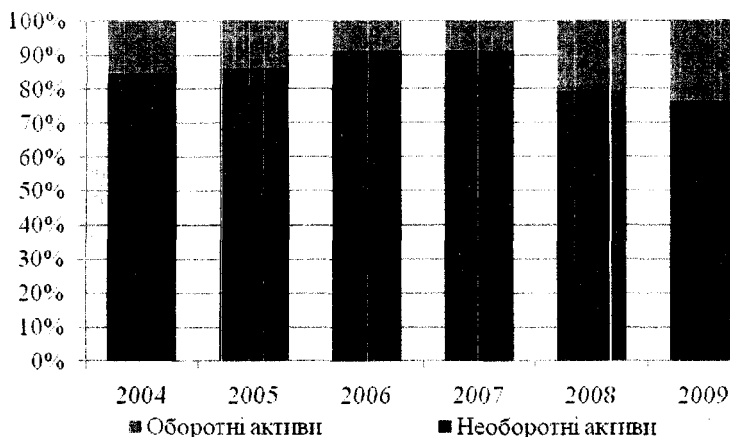

Рис. 2. Структура активів НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено і розраховано за даними: [1-3])

У 2009 році компанія володіла активами вартістю 194057 млн. грн., що на 70 440 млн. грн., або 57%, більше ніж у 2008 році та на 119 094 млн. грн., або 158,9% більше ніж у 2004 році. Таке зростання було зумовлене змінами як оборотних, так і необоротних активів. Зокрема, у 2006, 2007 та 2009 роках основним чинником нарощення майна компанії були необоротні активи, тоді як лише у 2008 році – оборотні. Провідну роль необоротних активів у діяльності НАК "Нафтогаз України" показує і структура майна цього підприємства (рис. 2).

Зокрема, за весь аналізований період частка необоротних активів коливалась від 91,3% до 76,2%, і за останні два роки мала тенденцію до зниження. Натомість частка оборотних активів не переважала, зокрема, найменше її значення спостерігалось у 2007 році – 8,7%, тоді як найбільше – у 2009 році – 23,8%. З даних видно, що останніми роками роль оборотного капіталу у формуванні майна компанії зростає, проте все ж таки провідною не стає.

Необоротні активи НАК "Нафтогаз України" в основному представлені основними засобами, причому частка інших складових не перевищувала 15,7%, що спостерігалось у 2009 році. У цій ситуації доцільно зазначити, що переважання основних засобів у структурі необоротних активів підприємства свідчить про орієнтацію компанії на створення матеріальних умов для здійснення своєї господарської діяльності, а не на інноваційну та фінансово-інвестиційну стратегію свого розвитку.

Основні засоби НАК “Нафтогаз України” представлені такими групами, як трубопроводи та супутнє обладнання, нафтогазові активи, машини та обладнання, будівлі, технологічна нафта та газ, бурове та видобувне обладнання, незавершене будівництво тощо (табл. 1).

Таблиця 1
Структура основних засобів НАК “Нафтогаз України”
*за 2004-2009 роки**

Показники, %	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Трубопроводи та супутнє обладнання	45,1	43,3	46,7	55,4	56,6	43,3
Нафтогазові активи	13,0	13,0	12,4	11,9	12,4	14,4
Машини та обладнання	9,0	10,6	11,2	2,5	2,5	6,1
Будівлі	9,7	10,1	6,3	3,6	3,9	9,2
Технологічна нафта та газ	8,8	8,9	15,6	16,6	14,4	17,0
Бурове та видобувне обладнання	2,4	2,3	1,2	1,0	1,1	1,0
Інші основні засоби	3,4	3,2	1,0	1,3	1,6	2,9
Незавершене будівництво та передплати за основні засоби	8,6	8,5	5,6	7,6	7,4	6,1
Всього основних засобів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено і розраховано за даними: [1-3].

Спостерігається переважання трубопроводів та супутнього обладнання у структурі основних засобів компанії, зокрема, у 2004 році їх частка становила 45,1%, у 2005 – 43,3%, у 2008 – зросла на 13,3%, досягнувши 56,6%, а у 2009 році впала на 13,3%, досягнувши рівня 2005 року.

Порівняно з 2004 роком зросли частки нафтогазових активів та технологічної нафти і газу, які у 2009 році становили 14,4 та 17% відповідно. Натомість зменшилась питома вага машин та обладнання (від 9 до 6,1%), будівель (від 9,7 до 9,2%), бурового та видобувного обладнання (від 2,4 до 1%), інших основних засобів (від 3,4 до 2,9%), незавершеного будівництва (від 8,6 до 6,1%). Якщо брати до уваги лише останні 2 роки, то спостерігалось зростання частки нафтогазових активів, машин та обладнання, будівель, технологічної нафти і газу та інших основних засобів у 2009 році порівняно з 2008 роком.

Наступним кроком аналізу активів є дослідження змін у складі та структурі оборотних активів компанії (рис. 3). Як видно з даних рисунка 2. 3, оборотні активи НАК "Нафтогаз України" були представлені основним чином запасами, частка яких мала тенденцію до зростання, тоді як дебіторська заборгованість перебувала на другому місці. Зокрема, частка запасів за аналізований період зросла від 45,2 до 70,4%, а дебіторської заборгованості – зменшилась від 40 до 20%. Також зменшилась питома вага грошових коштів (від 5,8 до 4,1%) і передоплат та інших оборотних активів (від 8,9 до 5,5%).

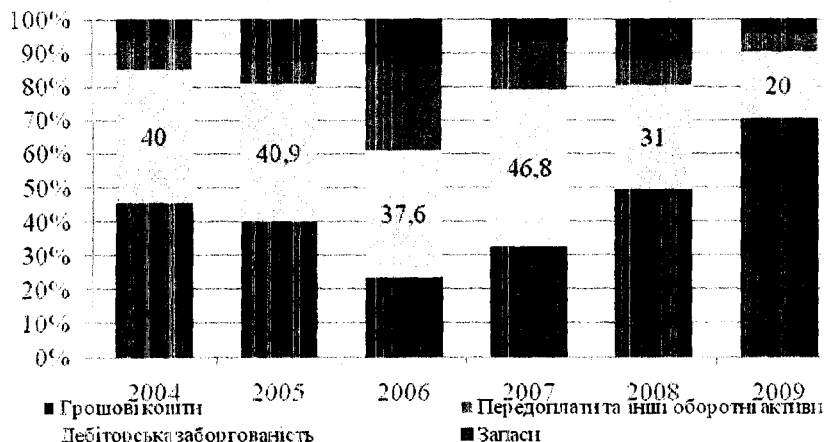

Рис. 3. Структура оборотних активів НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено і розраховано за даними: [1-3])

Ключовим чинником зміни оборотних активів були запаси підприємства, тому необхідно детальніше зупинитись на дослідженні їх складу та структури (табл. 2).

Таблиця 2
*Склад та структура запасів НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки**

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Нафта, газ та нафтопродукти, млн. грн.	2783	2249	921	1577	11144	30424
Частка, %	53,7	54,6	42,4	51,6	87,2	93,4

Інструменти та запчастини, млн. грн.	1205	1193	1112	1341	1310	1253
Частка, %	23,2	29,0	51,2	43,9	10,2	3,8
Матеріали для буріння, видобування та газопереробки, млн. грн.	765	420	107	105	126	209
Частка, %	14,7	10,2	4,9	3,4	1,0	0,6
Інші товари, сировина та матеріали, млн. грн.	434	256	33	35	207	702
Частка, %	8,4	6,2	1,5	1,1	1,6	2,2
Всього запасів	5187	4118	2173	3058	12787	32588

* Складено і розраховано за даними: [1-3].

НАК “Нафтогаз України” у 2009 році володіло запасами на суму 32 588 млн. грн., що на 19 801 млн. грн., або 154,9%, більше попереднього року та на 27 401 млн. грн., або 528,3%, більше ніж у 2004 році.

Основним чинником зміни вартості запасів підприємства була нафта, газ та нафтопродукти, частка яких у останньому році досягла 93,4% проти 53,7% у 2004 році. Натомість частки таких складових, як інструментів та запчастин, матеріалів для буріння, видобування та газопереробки, інших запасів зменшувались. Вартість нафти, газу та нафтопродуктів зросла від 2 783 до 30 424 млн. грн. за весь аналізований період, тобто на 27 641 млн. грн., або 993,2%, що було спричинене, в першу чергу, зростанням цін на ці пріоритетні складові запасів НАК “Нафтогаз України”.

Щодо джерел формування майна компанії, варто зазначити, що як власний капітал, так і зобов’язання зросли у 2009 році, порівняно із 2004 роком. Проте зростання власного капіталу чергувалось у деяких періодах із його зменшенням, тоді як сума зобов’язань мала стійку тенденцію до зростання протягом всього аналізованого періоду (рис. 4).

У 2004 році власний капітал компанії сягав 36 067 млн. грн., у 2005 році відбулось його зменшення на 1 780 млн. грн., або 4,9%. 2006 рік ознаменувався досить суттєвим збільшенням власного капіталу на 21 405 млн. грн., тобто на 62,4%, тоді як у 2007 році зростання становило ще на 1 265 млн. грн., або на 2,7%.

У 2008 році власний капітал впав на 3 757 млн. грн., що у відносному вираженні становило 6,6%. Натомість різке зростання припало на 2009 рік, коли власний капітал збільшився на 27 568 млн. грн., або 51,3%, досягнувши величини 80 768 млн. грн. Великою мірою така зміна була зумовлена додатковою емісією акцій досліджуваної компанії.

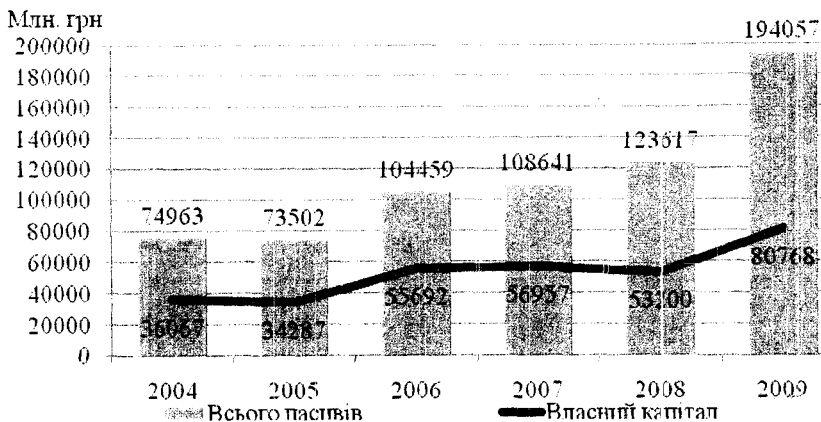

Рис. 4. Динаміка власного капіталу НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

Детальніше розглянемо динаміку складових власного капіталу НАК "Нафтогаз України" (табл. 3). Як свідчать дані, суттєве зростання власного капіталу підприємства, яке спостерігалось у 2006 та 2009 роках зумовлювалось такими причинами: у 2006 році – зростанням резерву з переоцінки на 95%, а у 2009 році – зростанням резерву з переоцінки на 59,1% та значним збільшенням акціонерного капіталу, яке у відносному вираженні становило 191,3%, а в абсолютному – 18 600 млн. грн. внаслідок додаткового випуску акцій компанії. Доцільно також зазначити, що це була єдина зміна акціонерного капіталу за весь аналізований період.

*Таблиця 3
Динаміка складових власного капіталу НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки**

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Акціонерний капітал, млн. грн.	9721	9721	9721	9721	9721	28321
Темп приросту, %	-	0,0	0,0	0,0	0,0	191,3
Резерв з переоцінки, млн. грн.	27609	27562	53733	54780	53021	84379

Темп приросту, %	-	-0,2	95,0	1,9	-3,2	59,1
Накопичені збитки та інші резерви, млн. грн.	(5752)	(7679)	(8579)	(8262)	(10284)	(32492)
Темп приросту, %	-	33,5	11,7	-3,7	24,5	215,9
Частка міноритаріїв, млн. грн.	4489	4683	817	718	742	560
Темп приросту, %	-	4,3	-82,6	-12,1	3,3	-24,5
Всього власного капіталу, млн. грн.	36067	34287	55692	56957	53200	80768
Темп приросту, %	-	-4,9	62,4	2,3	-6,6	51,8

* Складено за даними: [1-3].

Разом з тим, негативним чинником впливу на формування власного капіталу НАК "Нафтогаз України" виступала наявність накопичених збитків минулих періодів, які продемонстрували суттєве зростання протягом останніх двох років. Також мала тенденцію до зменшення частка міноритаріїв.

Динаміка структури власного капіталу НАК "Нафтогаз України" свідчить про те, що пріоритетним джерелом формування власного капіталу компанії виступав резерв з переоцінки, тоді як акціонерний капітал залишався на другому місці. Тому суттєвий приріст зазначених показників і зумовив нарощення власних джерел фінансових ресурсів підприємства. Зокрема, 28 липня та 30 грудня 2009 року були здійснені дві додаткові емісії акцій підприємством, внаслідок чого загальна номінальна вартість після першої емісії сягала 24164,714 млн. грн., а після другої – 29940,905 млн. грн. Номінал акції не змінювався і становив 1 000 грн.

За досліджуваний період компанія виплачувала дивіденди лише у 2004 та 2005 роках, суми яких становили 100 та 840 млн. грн. відповідно. У наступних 2006-2009 роках підприємство не виплачувало дивіденди, зважаючи на стабільно збиткову діяльність.

Загалом варто зазначити, що хоча власний капітал підприємства суттєво зріс в останньому році, проте частка цього джерела фінансування не була домінуючою і головну роль відігравали зобов'язання (рис. 5).

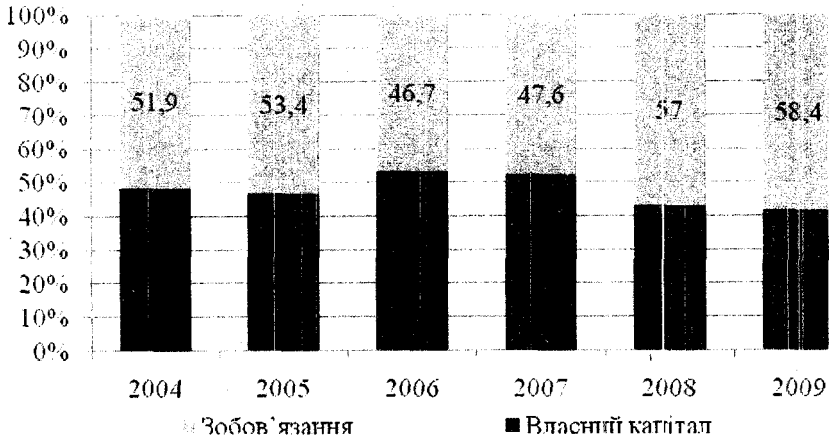

Рис. 5. Структура пасивів НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

За 2004-2006 роки частка зобов'язань мала тенденцію до зниження і змінилась від 51,9 до 46,7% відповідно. Натомість зросла частка власного капіталу – від 48,1 до 53,3%. Проте далі динаміка відбувалась у протилежному напрямку. Частка власного капіталу впала від 53,3 до 41,6%, а зобов'язань – зросла від 46,7 до 58,4%, пересягнувши за половину, тобто така ситуація означала посилення залежності компанії від кредиторів та суттєве погіршення фінансової стійкості НАК "Нафтогаз України", оскільки частка позикових джерел фінансування перевищила допустиме нормативне значення.

Разом з тим, хоча й спостерігалось варіювання частки власних та позикових коштів, зобов'язання підприємства мали стійку тенденцію до зростання і у 2009 році сягнули 113 289 млн. грн.

НАК постійно залучає кредитні ресурси, які в основному йдуть на поповнення обігових коштів, погашення заборгованості перед бюджетом, зростання заробітної плати та інші витрати. Постійно виникають питання погашення заборгованості за імпортний газ. Значна частина зовнішніх запозичень була реструктуризована шляхом випуску єврооблігацій компанії під гарантії уряду.

У структурі зобов'язань компанії у 2009 відбулось зниження частки довгострокових джерел та зростання питомої ваги короткострокових порівняно з 2004 роком, проте тенденції не набували однакового спрямування в розрізі кожного року (табл. 4).

Таблиця 4
Динаміка структури зобов'язань НАК "Нафтогаз України"
за 2004-2009 роки*

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Довгострокові зобов'язання, %	45,8	50,5	55,9	50,3	43,3	37,0
Абсолютний приріст, п. п	–	4,7	5,4	-5,6	-7,0	-6,2
Поточні зобов'язання, %	54,2	49,5	44,1	49,7	56,7	63,0
Абсолютний приріст, п. п	–	-4,7	-5,4	5,6	7,0	6,2
Всього зобов'язань, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

З 2004 до 2006 року частка довгострокових зобов'язань зростає від 45,8 до 55,9%, а короткострокових – впала від 54,2 до 44,1%. Далі питома вага довгострокових зобов'язань почала падати, досягнувши значення 37%, а короткострокових – зростає до величини 63%. Тобто можна стверджувати, що за останні два роки у структурі позикових джерел фінансування НАК "Нафтогаз України" почали переважати короткострокові зобов'язання, що також слід оцінити негативно як загрозу фінансовій стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства. Це відбулось з тієї причини, що короткострокові зобов'язання зростали значно вищим темпом, ніж довгострокові.

Особливістю формування довгострокових зобов'язань було те, що вони складались головним чином з відстрочених податкових зобов'язань та кредитів і позик (табл. 5).

Таблиця 5
Динаміка структури довгострокових зобов'язань
НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки*

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Кредити та позики, %	20,7	39,7	35,0	36,2	54,9	37,8
Абсолютний приріст, п. п	–	19,0	-4,7	1,2	18,7	-23,1
Забезпечення, %	3,5	4,1	2,0	2,7	2,8	2,2
Абсолютний приріст, п. п	–	0,6	-2,0	0,7	0,1	-0,7

Інші довгострокові зобов'язання, %	40,3	27,8	12,8	9,0	0,9	0,5
Абсолютний приріст, п. п	–	-12,6	-14,9	-3,8	-8,1	-0,4
Відстрочені податкові зобов'язання, %	35,5	28,5	50,1	52,1	41,4	51,7
Абсолютний приріст, п. п	–	-7,0	21,6	2,0	-10,7	10,3
Незарєєстрований оплачений капітал, %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,8
Всього довгострокових зобов'язань, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

Частка відстрочених податкових зобов'язань за аналізований період зросла від 35,5 до 51,7%, а короткострокових кредитів і позик – від 20,7 до 31,8%. Варто також зазначити, що у 2009 році мав місце так званий "незарєєстрований оплачений капітал". Він виник тому, що відповідно до рішення Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 року НАК "Нафтогаз України" отримала ОВДП від акціонера на суму 5,77 млрд. грн. (з терміном погашення 2019-2022 рр. та ефективною ставкою 9,5%). Внесок у вигляді ОВДП був зроблений як плата за додаткові акції компанії. Проте на дату складання фінансової звітності компанія володіла лише тимчасовим сертифікатом реєстрації акціонерів, а акції, які відповідали цьому внеску, не були випущені та зарєєстровані Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Щодо структури довгострокових кредитів і позик варто зазначити про переважання у 2009 році гарантованих державних цінних паперів, частка яких становила 87,5%. Тобто у 2004-2007 підприємство фінансувало свою діяльність за рахунок таких довгострокових джерел, як єврооблігації ("Стендерд Бенк Лондон Лімітед") та кредити від іноземних банків. У 2008 році до цих складових додалися кредити від українських банків (становили 45% – найбільшу частку), а у 2009 році довгострокове фінансування становило 87,5% з гарантованих державних цінних паперів, на 4,7% – незабезпечених кредитів іноземних банків і на 7,6% – кредитів українських банків та інших позик (табл. 6).

Поточні зобов'язання НАК "Нафтогаз України" формувались насамперед за рахунок таких чотирьох джерел, як отримані аванси, кредиторська заборгованість, забезпечення, кредити і позики. Причому за досліджуваний період частка авансів зменшилась від 40,7 до 19,3%, частка кредиторської заборгованості – від 31,9 до 17,4%, частка забезпечень зросла з 15,6 до 40,1% та кредитів і позик – від 5,2 до

23,1% (табл. 7). Згідно з даними фінансової звітності, забезпечення були сформовані передусім із забезпечень за судовими процесами та зобов'язань з пенсійного забезпечення.

Таблиця 6
Структура довгострокових кредитів і позик
НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки*

Показники, %	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Гарантовані державні цінні папери	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	87,5
"Стендерд Бенк Лондон Лімітед" (єврооблігації)	64,6	28,6	24,9	23,2	14,7	0,0
Незабезпечені банківські кредити від іноземних банків	0,0	58,5	68,3	69,1	39,5	4,7
Забезпечені банківські кредити від іноземних банків	30,4	9,3	6,0	5,6	0,0	0,0
Кредити від українських банків	0,0	0,0	0,0	0,0	45,0	0,6
Інші кредити та позики	5,0	3,6	0,9	2,1	0,8	7,3
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

Таблиця 7
Динаміка структури поточних зобов'язань
НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки*

Показники	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Отримані аванси та інші поточні зобов'язання, %	40,7	39,8	31,2	22,4	25,5	19,3
Абсолютний приріст, п. п	—	-0,9	-8,7	-8,8	3,1	-6,2
Кредиторська заборгованість, %	31,9	29,2	26,0	32,8	18,7	17,4
Абсолютний приріст, п. п	—	-2,7	-3,3	6,8	-14,0	-1,3

Забезпечення, %	15,6	19,0	25,2	24,0	49,1	40,1
Абсолютний приріст, п. п	-	3,3	6,2	-1,2	25,2	-9,0
Кредити та позики, %	5,2	6,8	12,2	13,5	6,7	23,1
Абсолютний приріст, п. п	-	1,6	5,4	1,3	-6,8	16,4
Зобов'язання з податку на прибуток, %	6,5	5,2	5,5	7,4	0,0	0,0
Абсолютний приріст, п. п	-	-1,4	0,3	1,9	-7,4	0,0
Всього поточних зобов'язань, %	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

У структурі короткострокових кредитів і позик НАК "Нафтогаз України" за 2004-2006 роки переважали кредити від іноземних банків, тоді як у наступних роках – кредити від українських банків, частка яких у 2009 році сягнула 99% (табл. 8). Тобто можна стверджувати, що як стосовно довгострокових, так і стосовно короткострокових джерел фінансування компанія поступово надає перевагу вітчизняним зобов'язанням на противагу іноземним.

Таблиця 8
Структура короткострокових кредитів і позик
НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки*

Показники, %	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Кредити від іноземних банків	15,4	43,2	71,5	28,8	3,0	0,0
Кредити від українських банків	41,4	27,8	19,8	71,2	94,6	99,0
Інші кредити та позики	43,2	29,1	8,7	0,0	2,4	1,0
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

Реальна капіталізація компаній відбувається при використанні основних та оборотних активів, в результаті діяльності збільшується власний капітал та вартість сукупних активів підприємства.

Склад та структура активів підприємства, а також джерела їх формування безпосередньо визначають показники ліквідності та платоспроможності підприємства (рис. 6).

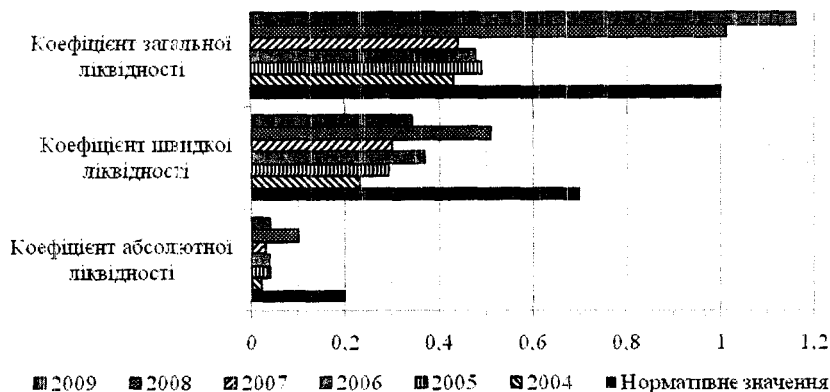

Рис. 6. Відносні показники ліквідності та платоспроможності НАК “Нафтогаз України” за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

Як свідчать дані, на моменти здійснення аналізу компанія була неплатоспроможною. Також була відсутня перспективна платоспроможність через проміжок часу, що дорівнював середньому періоду погашення дебіторської заборгованості. Щодо перспективної платоспроможності через період обороту всіх оборотних активів НАК “Нафтогаз України”, то на кінець останніх двох років вона у підприємства з’явилась, що оцінюється позитивно.

Ефективність діяльності компанії та рівень капіталізації відображається показниками її прибутковості. Як свідчать дані, особливістю фінансових результатів діяльності НАК “Нафтогаз України” було те, що операційна діяльність підприємства за 2004-2008 роки була прибутковою, тоді як, крім 2004 року, в підсумку був наявний чистий збиток (рис. 7).

У 2009 році операційна діяльність НАК “Нафтогаз України” перетворилась у збиткову, поряд зі зростанням чистого збитку компанії. За даними фінансової звітності можна дійти висновку, що основним чинником формування чистого збитку підприємства була збитковість фінансової та інвестиційної діяльності, що не можна оцінити позитивно.

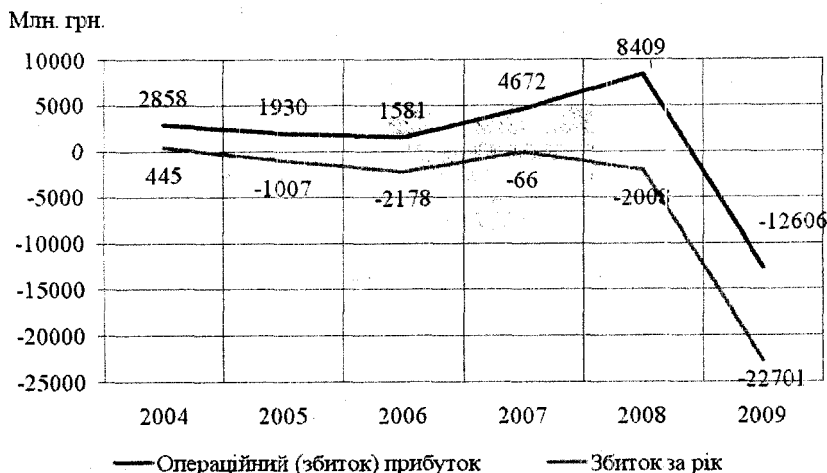

Рис. 7. Динаміка операційного та чистого прибутку НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

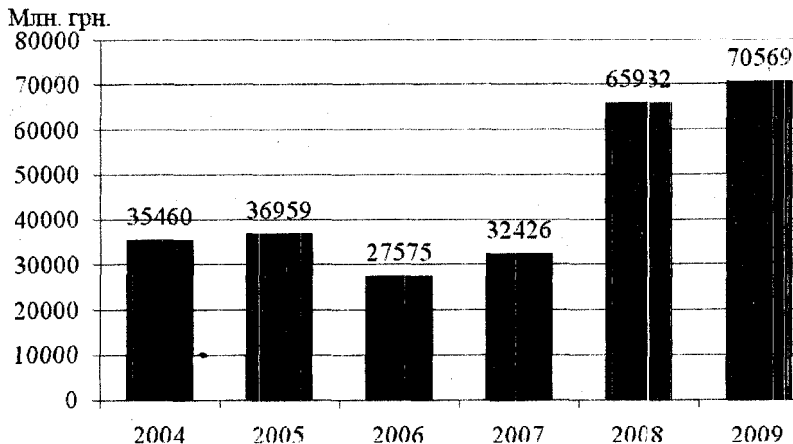

Рис. 8. Доходи від операційної діяльності НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

Тому така ситуація дає підстави стверджувати про те, що підприємству з метою забезпечення капіталізації слід приділити серйозну увагу покращенню своєї операційної, фінансової та інвестиційної ді-

яльності, які спричиняли його збитковість. Особливо така тенденція була виражена у 2009 році, коли чистий збиток зумовлювався наявністю збитків від усіх трьох видів діяльності, тоді як протягом попередніх 2004-2008 років операційна діяльність залишалась прибутковою.

Загалом за весь аналізований період доходи від операційної діяльності НАК “Нафтогаз України” зросли на 35 109 млн. грн., або 99% (рис. 8).

Спочатку незначне зростання відбулось у 2005 році на 1 499 млн. грн. (4,2%) порівняно з 2004 роком, проте потім у 2006 році доходи впали на 9 384 млн. грн., або 25,4%. Наступного року зростання становило 4 851 млн. грн., або 17,6%. Доходи у 2008 році зросли аж на 35 506 млн. грн., що у відносному вираженні сягнуло 103,3% від 2007 року.

За результатами 2009 року НАК “Нафтогаз України” отримало доходів від операційної діяльності (включно з державними дотаціями) на суму 70 569 млн. грн., що на 4 637 млн. грн., або 7%, більше, ніж попереднього року.

У структурі операційних витрат провідне місце належало собівартості придбаних нафти, газу та нафтопродуктів (від 56,4 до 61,1%), потім йшла амортизація (від 15 до 5,5%) і транспортування нафти (від 6,4 до 8,9%). Витрати на персонал зросли від 5,5 до 5,9%, а частка інших складових операційних витрат була незначною та містила велику кількість елементів, які в сумі становили від 16,6 до 18,7% (табл. 9).

Таблиця 9
Структура операційних витрат НАК “Нафтогаз України”
за 2004-2009 роки*

Показники, %	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Собівартість придбаних нафти, газу та нафтопродуктів	56,4	55,1	50,7	42,7	64,1	61,1
Амортизація	15,0	14,1	14,0	11,2	5,9	5,5
Транспортування нафти та газу	6,4	6,9	11,5	14,9	12,4	8,9
Витрати на персонал	5,5	6,2	8,2	10,1	6,1	5,9
Інші операційні витрати	16,6	17,7	15,7	21,0	11,5	18,7
Всього операційних витрат	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* Складено за даними: [1-3].

Доходи, витрати, а також платоспроможність покупців підприємства безпосередньо визначають динаміку його грошових потоків, які важче піддаються маніпулюванню з боку компанії, аніж доходи і витрати.

Доходи, витрати, а також платоспроможність покупців підприємства безпосередньо визначають динаміку його грошових потоків, які важче піддаються маніпулюванню з боку компанії, аніж доходи і витрати.

Збиткова діяльність НАК "Нафтогаз України" не завжди означала наявність негативного чистого грошового потоку (рис. 9). Зокрема, у 2004-2006 роках та у 2008 році він був позитивним, тоді як у 2007 та 2009 роках – негативним.

Рис. 9. Динаміка грошових потоків НАК "Нафтогаз України" за 2004-2009 роки (складено за даними: [1-3])

Підприємство мало позитивний чистий грошовий потік від операційної діяльності протягом 2004-2007 років, тоді як останні два роки ознаменувались його негативним значенням. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності взагалі був від'ємним протягом всього досліджуваного періоду, а тому можна стверджувати, що інвестиційна діяльність постійно погіршувала ліквідність компанії. Натомість чистий грошовий потік від фінансової діяльності мав постійно позитивне значення і сприяв приросту грошових коштів та їх еквівалентів, що знаходились у розпорядженні підприємства. Проте таку ситуацію не можна оцінити позитивно, оскільки надходження коштів відбувались з причини отримання кредитів і позик, а не доходів від фінансової діяльності. Негативними чинником впливу на чистий грошовий потік від операційної діяльності було відтягнення коштів у запаси та дебіторську заборгованість, а інвестиційна діяльність зумовлювала лише

відтік коштів, що переважає. Тому для збільшення грошових потоків підприємству потрібно звернути уваги на покращення всіх видів своєї діяльності, контролювати платоспроможність своїх покупців та уникати нагромадження зайвих запасів.

Крім того, на грошові потоки та й у цілому на капіталізацію значно вплинула ціна на газ, за якою закуповлював НАК "Нафтогаз України" в Росії (рис. 10).

Ціна, дол.

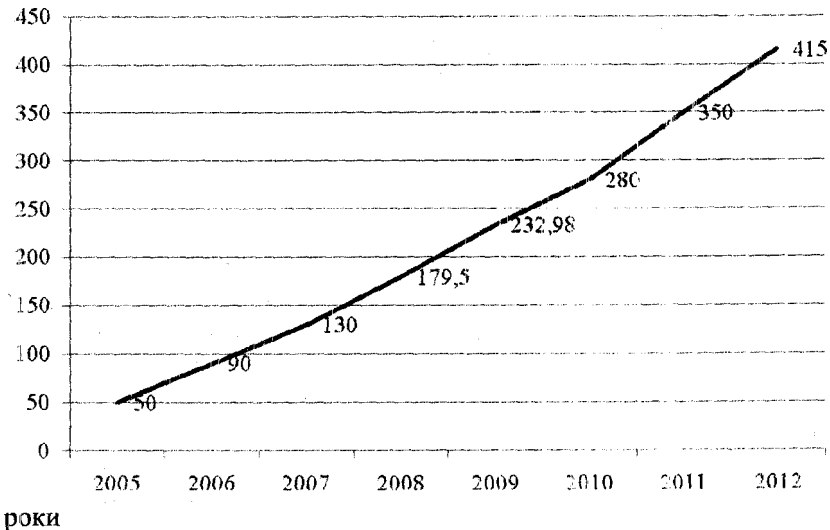

Рис. 10. Ціна купівлі Україною газу за 1 тис. куб. м за 2005–2012 рр., дол. США (складено за даними: [4], дані 2012 р. – прогноз Кабінету Міністрів України)

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що НАК "Нафтогаз України" необхідно постійно покращувати свої результати діяльності, а також структуру активів та пасивів. Низька частка власного капіталу вказує на необхідність додаткових внесків до статутного капіталу з метою збільшення капіталізації компанії. Також виділено головну причину низької капіталізації компанії нафтогазового комплексу, що пов'язано з недофінансуванням компанії.

Література:

1. Річна фінансова звітність НАК "Нафтогаз України" за 2009 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НАК "Нафтогаз України". – Режим доступу : www.naftogaz.com.
2. Річна фінансова звітність НАК "Нафтогаз України" за 2008 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НАК "Нафтогаз України". – Режим доступу : www.naftogaz.com.
3. Річна фінансова звітність НАК "Нафтогаз України" за 2007 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НАК "Нафтогаз України". – режим доступу : www.naftogaz.com.
4. Распределение и потребление [Электронный ресурс] // Офіційний сайт НАК "Нафтогаз України". – Режим доступу : www.naftogaz.com.